

มุมมองจากคนแดนไกล

ฮิปโปสีชมพู

ความหมายของ “สหกรณ์” ในแบบง่ายๆ

คอนนิจ๊ะ : D สวัสดิ์กันอีกครั้งครับ สองเดือนที่ผ่านมา ผมต้องพจญกับความหนาวเหน็บอันแสนทรหดที่มีอุณหภูมิอยู่ในช่วง 5 องศาในตอนกลางวัน และ -5 องศาในตอนกลางคืนที่ประเทศญี่ปุ่น นี่ยังไม่รวมความหนาวใจคิดถึงบ้านเกิด ที่วัดค่าออกมากันไม่ได้ ไ้คงสุดท้ายละครับ เป็นกำลังใจให้ผมด้วยครับ ^^

สหกรณ์การเกษตร ประเทศญี่ปุ่น

ยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรม
ปลายศตวรรษที่ 18

สหกรณ์ร้านค้า ประเทศอังกฤษ

วันนี้ผมนั่งทำงานบนโต๊ะสี่เหลี่ยม
ที่มีเพียงแก้วกาแฟ เอกสารการเรียนกอง
เป็นภูเขา และคอมพิวเตอร์อีกหนึ่งตัว
กำลังนึกว่าจะเขียนบทความอะไรส่งให้
วารสารดี จนกระทั่งเดินไปเข้าห้องน้ำ
แล้วก็เจอป้ายกระดานเขียนว่า “กรุณา
ใช้ทิชชู่อันเก่าให้หมดก่อน จึงใช้อันใหม่
เพื่อเป็นการ*ร่วมกัน*รักษาสิ่งแวดล้อม”
ประกอบกับวันนี้ที่เริ่มเขียนบทความฉบับ
นี้ตรงกับวันที่ 26 กุมภาพันธ์ ซึ่งตรงกับ
วันสหกรณ์แห่งชาติ จึงเป็นแรงบันดาลใจ
ให้ผมเขียนบทความฉบับนี้

เริ่มต้นด้วยคำถามให้ผู้อ่านลอง
หลับตาสัก 3 วินาทีแล้วจินตนาการว่า

“สหกรณ์” คืออะไรครับ เริ่มกันเลยครับ
1 ... 2 ... 3... หมดเวลาแล้ว
ครับ

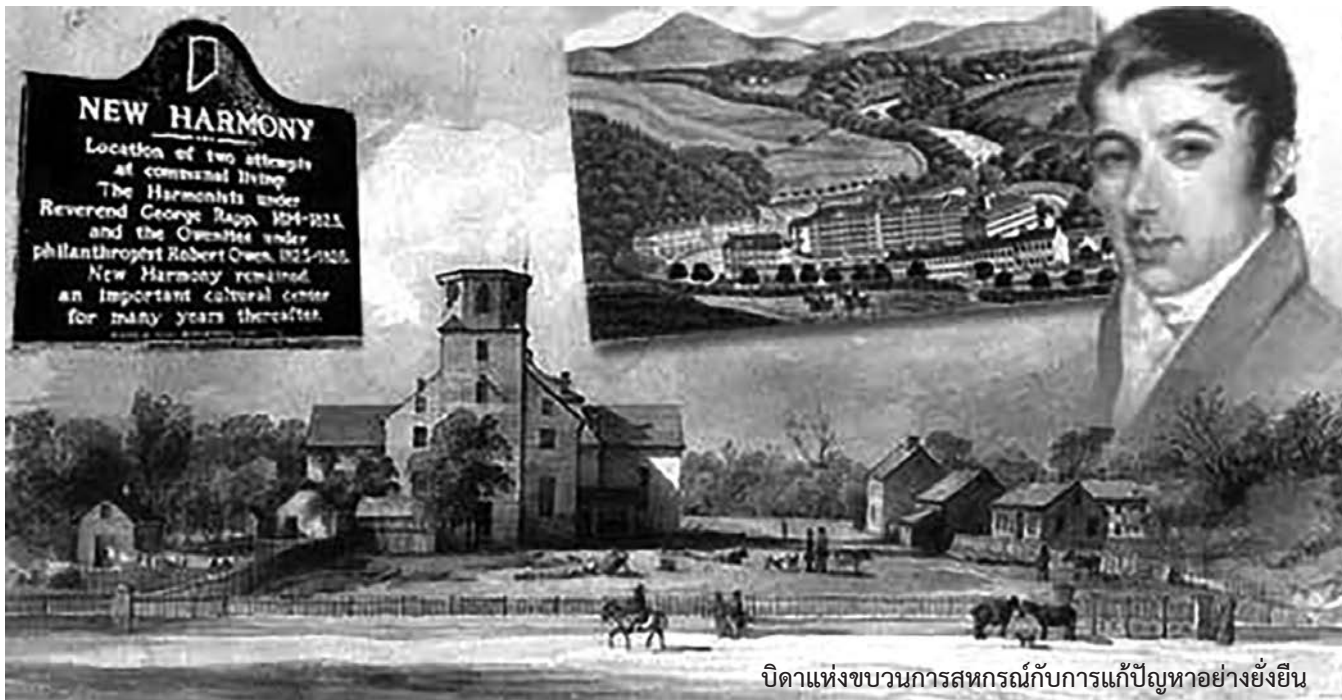
ผมเชื่อว่าผู้อ่านบางท่านกำลัง
นึกถึงสหกรณ์ที่เป็นรูปธรรมใกล้ๆตัว ตึก
ที่ทำการสหกรณ์ หรือบางท่านอาจจะ
นึกถึงสหกรณ์ร้านค้า ผู้เขียนก็คิดแบบ
เดียวกับท่านผู้อ่านแหละครับ แต่เดี๋ย
ผู้เขียนจะขอลองเขียนอธิบายเรื่องความ
หมายและค่านิยมของสหกรณ์ให้ผู้อ่าน
อ่านกันสักสองหน้าเพื่อพวกเรา “คน
สหกรณ์” จะมีมุมมองสหกรณ์ชัดเจนขึ้น
จากเดิมบ้างนะครับ

ผู้เขียนเชื่อว่าผู้อ่านหลายท่านคง
ทราบความเป็นมาของสหกรณ์กันมาบ้าง
แล้ว อย่างไรก็ตาม วันนี้ผู้เขียนขอยืม
เวลาให้ผู้อ่านรำลึกถึงประวัติสหกรณ์ใน
แบบฉบับของนายอิบโปเสียมพู่ผู้ที่เป็อการ
เรียนวิชาท่องจำเป็นที่สุดกันนะครับ *-

ย้อนเวลากลับไปในช่วงปลาย
ศตวรรษที่ 18 ในฝั่งประเทศยุโรป ช่วงนี้
ฝรั่งเค้ามีการประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยี
ต่างๆเพื่อช่วยให้การดำรงชีวิตของมนุษย์
เรานั้นง่ายขึ้นมากมาย การคมนาคมขนส่ง
ก็สะดวกขึ้น สมัยก่อนใช้รถม้า ก็สะดวก
สบายมากขึ้นด้วยรถไฟหัวจักรไอน้ำ เมื่อ
ก่อนใช้แรงงานคนเย็บผ้าก็เปลี่ยนมาใช้
เครื่องจักรแทนแรงงานคน ระบบเศรษฐกิจ
ก็เปลี่ยนแปลงและขยายตัวเพิ่มขึ้นมากมาย
ในช่วงนี้เค้าเลยเรียกว่าช่วง “การปฏิวัติ
อุตสาหกรรม” ครับ ซึ่งช่วงนี้แหละเป็น
ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อในการก่อตั้งสหกรณ์
ของเรา ... ก็เพราะ นายจ้างโรงงาน หัน
ไป “จ้าง” เครื่องจักรมาผลิตสินค้าแทน
คนหนะสิครับ คนก็ตกงานกันระนาว เลย
พอจะเดากันได้ว่า ยิ่งเทคโนโลยีพัฒนาไป
มากเท่าไรในช่วงนั้น คนก็ตกงานมาก
ขึ้นเท่านั้นแหละครับ

ผลที่ตามมา จากการขยายตัว
ทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วเกินไปในช่วงเวลา

บิดาแห่งขบวนการสหกรณ์กับการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

นั่น คือ นายทุนที่เป็นเจ้าของโรงงานหาเงินได้ง่ายขึ้น ในขณะที่ชนชั้นแรงงานก็ตกงานมากขึ้น และแน่นอนครับ เมื่อไม่มีรายได้เข้ากระเป๋า ข้าวของที่เคยซื้อหามาใช้จ่ายก็แพงขึ้นในสายตาของกลุ่มคนเหล่านั้น ... แต่โลกก็ไม่ได้โหดร้ายเสมอไปนะครับ เพราะข้าวของบางอย่างหากแม่ค้าเก็บไว้นาน มันก็อาจจะเน่าบูดเสียหาย พ่อค้าแม่ค้าก็อยากขายสินค้าครวระหลายๆ จะได้มีเงินทุนไปต่อยอด ดังนั้นหากเรามีกำลังซื้อที่มากขึ้น เราก็จะสามารถซื้อสินค้าในราคาที่ถูกลงกว่าเดิมได้ (เหมือนซื้อดินสอแท่งละสามบาทสี่แท่ง 10 บาท ประมาณนั้นแหละครับ) ... ยกตัวอย่าง เช่น ขนมปัง (ที่เป็นอาหารหลักของฝรั่งนี้แหละครับ) หากซื้อขนมปังมาทานครั้งละหลายๆ แม้ว่าจะซื้อได้ในราคาที่ถูกลง แต่จะทานให้หมดก่อนราคาขึ้น ก็คงต้องทานครั้งละมากๆ แล้วเราที่มีรายได้ไม่มาก (ตกงานอีกด้วย) จะซื้อขนมปังมาทานครั้งละเยอะๆทำไม? คำตอบ ณ เวลานั้น คือการชักชวนเพื่อนๆ

ที่ “อยากกินขนมปัง” เหมือนกัน มา “ช่วยกัน” ซื้อครับ (ซึ่งมันก็คือ คำตอบที่เป็นธรรมชาติที่สุดแล้ว) เพียงแต่ถ้าเราแบ่งขนมปังด้วยตัวเอง เพื่อนๆอาจจะมองว่าเรา “ไม่เสมอภาค” กับเพื่อนๆ เราอาจจะลำเอียง หรือเราอาจจะแบ่งขนมปังให้ตัวเองมากกว่า เราเลยเลือก “ตัวแทน” มาดำเนินการแทนเราสักคนหนึ่ง โดยให้ค่าเหนื่อยที่ยอมมาตากแดดแบ่งขนมปังให้เพื่อนนิดหน่อย ทีนี้ “ขนมปัง” ก็ลงตัวแล้วครับ

ผมแอบมีตัวอย่างกรณีขนมปังมาคิดเป็นตัวเลขๆ ลองคำนวณตามดูกันนะครับ แม่ค้าขายขนมปัง ชิ้นละ 10 บาท ถ้าซื้อ 10 ชิ้น แม่ค้าจะคิดราคาชิ้นละ 5 บาท (รวมเป็นเงิน 50 บาท) ผมสามารถกินขนมปังได้วันละ 5 ชิ้น (ผมตัวห่วยๆ *-) นั่นเท่ากับผมต้องจ่ายเงิน วันละ 50 บาท เพื่อซื้อขนมปัง 5 ชิ้น ซึ่งมีราคาเท่ากับขนมปัง 10 ชิ้น (ผมก็ต้องเอา 10 ชิ้น ถึงผมจะไม่รู้ว่าจะทำยังไงกับขนมปังที่เหลือก็ตาม) ผมเลย

ชวนผู้อ่าน มาร่วมอุดมการณ์กินขนมปังกับผม อีก 5 คน ที่สามารถกินขนมปังได้วันละ 1 ก้อน (ขนมปังก็น่าจะหมดพอดี) แต่ผมจ่ายเงินแค่ 25 บาท (ประหยัดไปครึ่งหนึ่ง) และผู้อ่านก็จ่ายเงินเพื่อขนมปังแค่ครึ่งเดียว แต่ได้กินขนมปัง 1 ชิ้นเท่าเดิม ผลประโยชน์ลงตัวทุกฝ่ายครับ.

ถ้าผู้อ่านสังเกต จะเห็นว่า การที่ผมชวนผู้อ่านมาซื้อขนมปังกับผมนั้น ไม่ได้มีกระบวนการที่ซับซ้อนอะไรเลย แต่ผู้อ่านคงพอสัมผัสกับความเป็นสหกรณ์บางอย่างในโจทย์เลขๆของผมแน่ๆ

องค์ประกอบของกิจกรรมครั้งนี้ คือ “ปัญหา” ครับ ทุกคนมีปัญหาในแบบเดียวกัน แม้ปัญหาจะมีผลกระทบต่อคนคนหนึ่งไม่เท่ากันก็ตาม ด้วยมนุษย์เราอยู่รวมกันในสังคมเดียวกัน ย่อมหาทางแก้ปัญหาที่ดีที่สุดโดยวิธีที่ธรรมชาติที่สุด นั่นก็คือ “การร่วมมือ” ดังนั้นเวลามีคนตั้งคำถามกับผมว่าสหกรณ์คืออะไร? ผมมักจะตอบว่า “การร่วมมือกัน” ตรงตามความหมายของคำว่า “สหกรณ์”

นั่นแหละครับ

ในมุมมองนั้น คำนิยม “สหกรณ์” มันมีอยู่กับสังคมมนุษย์ของเราทุกที่แหละครับ แต่คงต้องขอขอบคุณ “โรเบิร์ต โอเวน” บิดาแห่งขบวนการสหกรณ์ ซึ่งสำหรับผม ท่านก็เหมือน เซอร์ ไอแซค นิวตัน ที่ค้นพบเรื่องแรงดึงดูดนั่นแหละครับ ที่นำคำนิยมที่มีอยู่คู่กับสังคมเหล่านี้มาปรับให้เป็นสิ่งที่จับต้องได้ และทุกคนสามารถเข้าถึงครับ

เกริ่นประวัติศาสตร์มาซะนาน อย่าเพิ่งเบื่อผมไปแหละครับ การร่วมมือของเรานั้นมีทุกที่ เหมือนกับ “ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีทุกข์” แต่กลายเป็น “ที่ใดมีการร่วมมือ ที่นั่นมีสหกรณ์” ละกันครับ

ในประเทศญี่ปุ่นนี้ การร่วมมือมีกันอย่างกว้างขวางครับ ผมขอยกตัวอย่างเรื่อง “การทิ้งขยะ” ครับ

บ้านเรา ทุกอย่างเทใส่ถุงดำ นำไปทิ้งไว้ที่จุดทิ้ง ก็ถือว่าเรียบร้อยแล้ว แต่ที่นี้ “ถุงขยะมีมูลค่า” และ “แยกสี” ครับ ถุงขยะที่ผมใช้มีสองสีครับ สีแดง (สำหรับทิ้งขยะเผาได้: เศษอาหาร กระดาษ เป็นต้น) และสีฟ้า (ขยะรีไซเคิล: ขวดพลาสติก แผงโซลาร์เซลล์ ขวดแก้ว กระป๋อง) และขวดพลาสติกกับขวดแก้ว และกระป๋องต้องแยกออกจากกันด้วยนะครับ ซึ่งแปลว่า ต้องใช้ถุงขยะจริงๆ ประมาณ 4 ใบ แต่ปัญหามันอยู่ที่ราคา ค่ามัดของถุงนี้แหละครับ ถุงขยะ 20 ลิตร 10 ใบมีราคา 400 เยน หรือ คือ ประมาณ 120 บาท คำถามคือ แล้วทำไมเค้าไม่ใช้ถุงก๊อปแก็ป ใส่ขยะแทนที่จะใช้ถุงสีๆแบบนี้ล่ะครับ? เพื่อนญี่ปุ่นผมตอบเต็มปากเต็มคำว่ามันคือ “หน้าที่ ที่ทุกคนต้องร่วมมือกันทำ” ! พุดถึงถุงก๊อปแก็ป เลยขอพุดต่อยอดอีกซัก

ความร่วมมือของคนญี่ปุ่นกับการทิ้งขยะ

ลดการใช้ถุงพลาสติก ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

หน่อยหนึ่งนะครับ ขนาดไปขอปิ้งซื้อผัก ซื้อหมู ถุงก๊อปแก็ปไม่ได้แจกฟรีเหมือนบ้านเรา แต่ยังต้องจ่ายเงิน 4 เยนครับ เพราะ เค้าถือว่า พลาสติกมีส่วนในการทำให้โลกร้อนครับ เค้าเลยร่วมมือกันรณรงค์กันเลิกใช้ และหันมาใช้ถุงผ้าแทนครับ

สิ่งที่บรรยายมาเป็นเพียงแค่เศษเสี้ยวของ “ความร่วมมือ” ที่ผมพยายามจะสื่อถึงผู้อ่าน จริงๆแล้ว สหกรณ์ มีอยู่

ทุกที่ครับ ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลจะจินตนาการว่ามีการร่วมมือในเชิงไหน สิ่งนี้แหละครับที่เรียกว่า “คำนิยม” สหกรณ์ไม่ได้เป็นแค่ “ตึก” หรือ “สถานที่” แต่สหกรณ์อยู่กับเราทุกแห่ง เพียงแต่เราจะมองสหกรณ์ในมุมไหนเท่านั้นเองครับ ผมเชื่อว่าถ้าผู้อ่าน หลับตาแล้วนับ หนึ่งถึงสาม จินตนาการเกี่ยวกับสหกรณ์ใหม่อีกครั้ง คำตอบคงเปลี่ยนไปบ้างไม่มากนักน้อยแหละครับ